

Boeren- veensche Plassen

Verrassende contrasten

Tekst

Hero Moorlag

Wie nu, in maart, voor de noordelijke plas op de Dooddijk in de Boerenveensche Plassen staat, ziet de laatste Wilde zwanen. Op weg naar het hoge Noorden stoppen ze even hier. Ze maken plaats voor de vele broedvogels die hier hun jongen gaan grootbrengen.

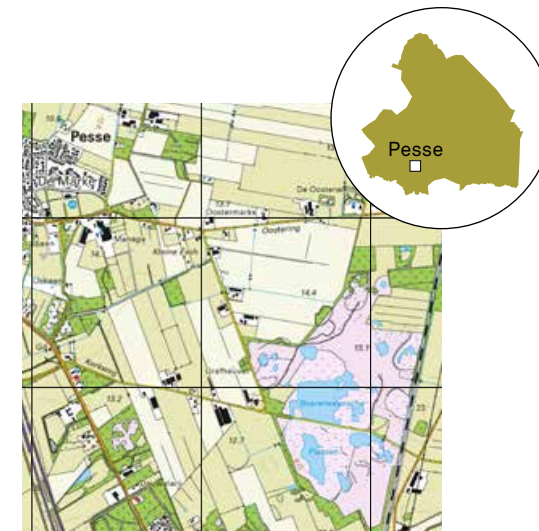
Vrij vroeg in maart zal het eerste paar Geoorde futen in de Boerenveensche Plassen te vinden zijn. Ook Grauwe ganzen zoeken een geschikte plek om te broeden en het lage geluid van Grote Canadese ganzen galmt over het water. Het natuurgebied is duidelijk in de overgang naar het voorjaar. Op de plas drijven Wilde eenden, Kuifeenden, Krakeenden en een enkele Tafeleend. Neem de verrekijker mee of stel een telescoopkijker op. Wellicht zie je tussen de eenden enkele Grote zaagbekken en Pijlstaarteenden. Let op Kieviten en foeragerende Watersnippen op en rond de eilandjes. Wintertalingen zwemmen dicht bij elkaar of vliegen prachtig in formatie.

Restant Pesserveld

Spaarbankbos, Markegronden en Boerenveensche Plassen zijn waardevolle overblijfselen van een eertijds groot heidegebied, het Pesserveld. Grote delen van het Pesserveld werden vanaf 1920 in cultuur gebracht. De Spaarbank Hooegeveen liet het aangekochte heideveld vanaf 1898 bebossen. Markegronden en Boerenveensche Plassen laten zien hoe het Pesserveld er vroeger uitzag: een afwisseling van natte en droge heide, vennen en plassen. Vooral in de Boerenveensche Plassen zijn deze contrasten groot. Heuvels met Struikhei, valleien met Dophei, grote plassen en veengaten wisselen elkaar af. Die afwisseling en de aanwezigheid van keileem zijn van invloed op de vegetatie. De ligging van het gebied speelt daarbij zeker een rol. Denk je het talud van de spoorlijn even weg, dan valt een unieke situatie op. Geleidelijk helt natuurgebied Boerenveensche Plassen via het weiland aan de Wijsterseweg af naar het Oude Diep bij Stuifzand. Het gebied ligt op de westhelling van de beek.

Rijke plantengroei

De plantengroei van het voormalige Pesserveld is hier nog steeds aanwezig. Op afgeplagde venoevers zie je een plantengemeenschap met Witte snavelbies, Bruine snavelbies, Moeraswolfsklauw en Kleine zonnedauw. In twee valleien groeit de Klokjesgentiaan. Valkruid, Welriekende nachtorchis, Gevlekte orchis, Heidekartelblad, Ronde zonnedauw en Liggend hertschooi staan elders in het terrein. Bloeiende heide, braamstruiken en Vuilboom trekken vlinders aan, waaronder Heideblauwtje, Eikenpage, Bont zandoogje en Bruine vuurvlinder. Insecten en hun larven zorgen voor voedsel voor Roodborsttapuit, Blauwborst, Rietgors, Boompieper en Graspieper. Het reservaat Boerenveen-

Dit artikel is eerder gepubliceerd in kwartaalblad nr. 97 (maart 2018) van Stichting Het Drentse Landschap.

↑
Bruine kiekendief

←
Bruine
vuurvliinder

↑
Kleine zonnedaauw

sche Plassen is een parel in het omringende bemeste cultuurland. Het gebied is in 1975 door Stichting Het Drentse Landschap aangekocht. De stichting kocht in 2013 het Spaarbankbos en de Markergonden van de Gemeente Hoogeveen.

Natte natuur

Plassen en vennen maken een wezenlijk onderdeel uit van de Boerenveensche Plassen. Dat is niet altijd zo geweest. Om het land ten oosten van het Spaarbankbos droog te krijgen, werd langs de Dooddijk een twee meter diepe sloot gegraven. Het land werd droger, maar de plassen liepen ook leeg. In het kader van de Terugploegregeling werd in 1986 een duiker van 800 meter in de sloot gelegd en de sloot gedempt. Het land bleef droog, de plassen vulden zich weer met regenwater. Sindsdien zijn niet alleen watervogels als futen en eenden teruggekeerd, maar ook vestigde zich een kokmeeuwkolonie in de noordelijke plas. In de (na)zomer komen Lepelaars foerageren. In de herfst zie je honderden ganzen, ook de Toendrarietgans. Vriest het een paar dagen flink en zijn er geen

windwakken, dan is de noordelijke plas in trek bij schaatseren. Rijk zorgt voor een verstillend sprookjeslandschap. Natte natuur is ideaal voor libellenlarven. Maar liefst 35 soorten libellen zetten hun eitjes af in de plassen. Grote keizerlibel, Platbuik, Viervlek en Smaragdlibel zijn algemene soorten, Noordse Witsnuitlibel, Gevlekte witsnuitlibel en Venwitsnuitlibel zijn zeldzamer. Libellenlarven, waterslakjes en Tiendoornige stekelbaarzen zijn prooien voor kleine futen als Dodaars en Geoorde fuut. Deze maand ontwaken in de plassen Heikikker, Groene kikker en Bruine kikker en op de heide de Levendbarende hagedis.

Dijkaanleg en wateropvang

De uitvoering in 2015 van het project Pesserma-Noord bij Stuifzand viel samen met de aanpak van een deel van de Boerenveensche Plassen. In Pesserma-Noord ontstond volledig nieuwe natuur. Om ook de bestaande Boerenveensche Plassen geschikt te maken voor wateropvang, is een dijk aangelegd aan de oostkant, naast de spoorloot. Om aan materiaal te komen, zijn enkele grazige

delen afgeplagd. Direct naast de Dooddijk is in de noordoosthoek zo'n afplagging te zien. Achter de dijk ontstonden twee grote plassen. Die veenplassen waren er al, maar vielen door hun kleine oppervlak en begroeiing nauwelijks op. De dijkaanleg had een klein nadeel. De tweede plas was een pingoruïne met hoogveenrestanten en veenputten. Van de veendijkjes en -putten is niets meer te zien. Ze zijn verdwenen onder het water dat nu niet meer naar de spoorloot kan afvloeien. De eerste plas vulde zich in de winter van 2015 op 2016 eveneens met stagnerend regenwater.

Verhuizing

De aanleg van de dijk zorgde voor een wezenlijke verandering in de Boerenveensche Plassen. Watervogels verplaatsten zich. In de eerste nieuwe plas moet wel direct leven in de vorm van Tiendoornige stekelbaarzen, waterslakken en libellenlarven zijn gekomen, want in mei 2017 vestigden zich hier twee paar Geoorde futen. Begin juli zwommen ze elk met twee jongen. Een deel van de kokmeeuwkolonie van de bestaande noordelijke plas

verhuisde naar de nieuwe plassen. Het is goed mogelijk dat meeuwen eitjes van stekelbaarzen in hun veren en aan hun poten naar de nieuwe plassen hebben overgebracht. In de Pitrus maakten drie paar Grauwe ganzen hun nest. Lepelaars kwamen vanaf juli op bezoek. Blijkbaar is er voor hen voldoende te eten. Het hoogste aantal was zes. Vermoedelijk komen ze van lepelaarkolonies in Nationaal Park Weerribben-Wieden. De manier van foerageren is prachtig. Met hun lepelvormige snavel maaien ze door ondiep water. Zenuwen in de snavelronde voelen prooi. Met een korte achterwaartse beweging van de kop wipt de vogel de prooi dieper de snavel in. Vanaf het vroege voorjaar verbleven twee Kleine plevieren op de vernatte afplagging langs de Dooddijk. Toen de afplagging droog viel, bleven ze. Begin juli alarmeerden beide vogels zo fel, dat ik ze intekende op de broedvogelkaart. Kleine plevieren zijn pioniers. Ze verdwijnen zodra een afplagging begroeid raakt. Het is ieder seizoen een komen en gaan van soorten, die het gebied verrassend maken en een bezoek waard.

→
Lepelaars

Het gebied verkennen

Natuureservaat Boerenveensche Plassen is via de Kerkweg bij Pesse te bereiken. De Kerkweg gaat over in de Dooddijk. Vanaf Stuifzand ga je de Secteweg op richting de spoorlijn. In de zuidelijke helft is geen pad. Richting de spoorlijn is een pad naar het noorden.

Direct links zie je een heuvel, aangelegd in de Eerste Wereldoorlog als schietschijf. De Duitsers oefenden hier in de Tweede Wereldoorlog. Het is geen grafheuvel. De grafheuvel ligt in een bosje aan de westkant van de weg Oostering. Je kunt in het noordelijke deel rondlopen.

